

**Промені й тіні Кароля Юзефа
Ліпінського. Промені й тіні
Кароля Юзефа Ліпінського**

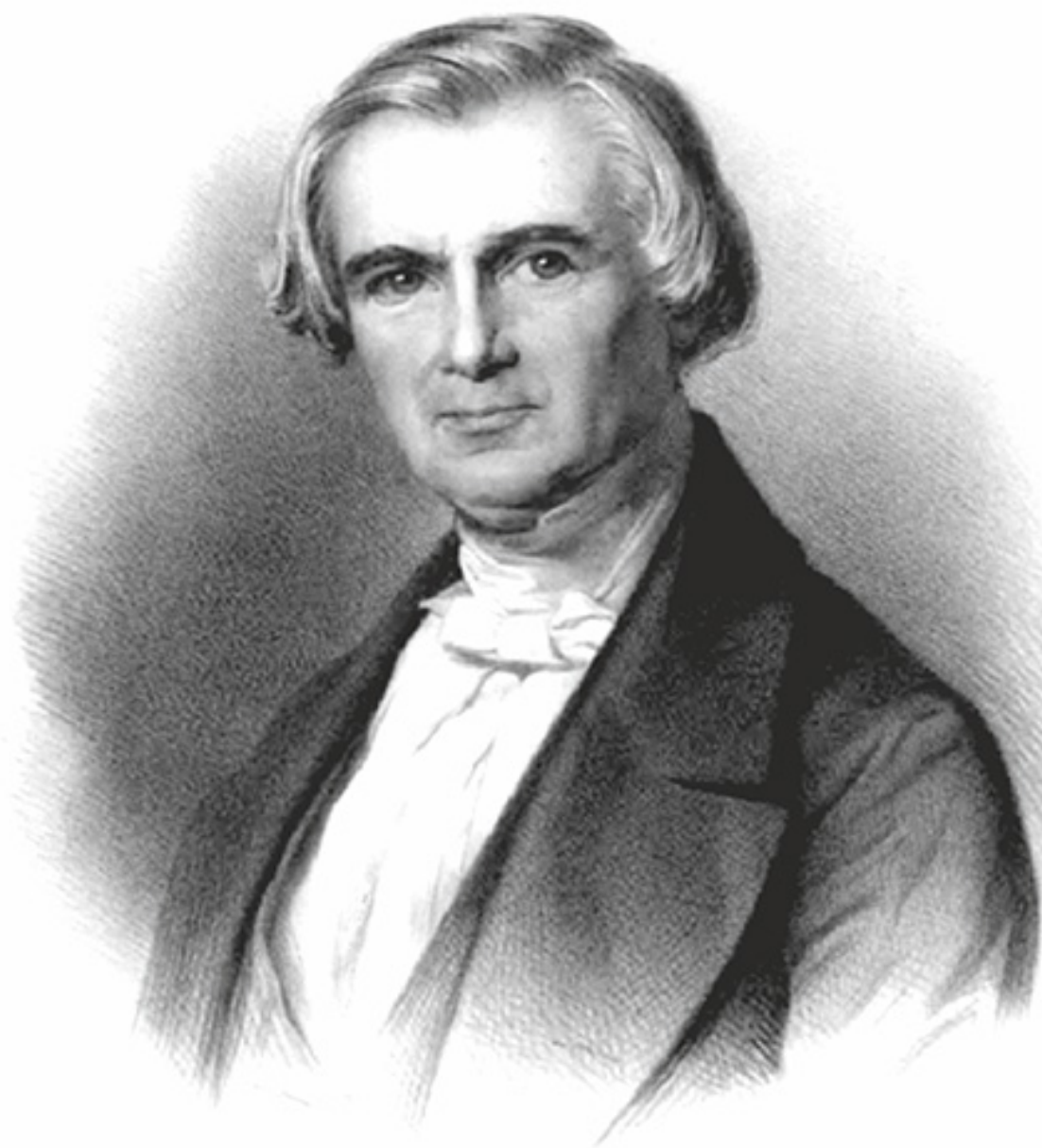
Про книгу

У цій феєричній, майже містичній, повісті переплелись минуле та сучасне. І з тої сув'язі авторка об'ємно та майстерно виткала образ видатного польського композитора – людини непростої долі... Галичина стала його домівкою та останнім прихистком. Тут кохав, творив, дивував оточуючих і дивувався світом...

ПРОМЕНИ Й ТІНІ КАРОЛЯ ЮЗЕФА ЛІПІНСЬКОГО

Леся БІЛІК

© Видавництво "НК-Богдан"

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-7860-3

Серія «Ім'я на обкладинці»

Випуск 5

ЛЕСЯ БЛИК

Промені й тіні Кароля Юзефа Ліпінського

Біографічна повість-феєрія

У цій феєричній, майже містичній, повісті переплелись минуле та сучасне. І з тої сув'язі авторка об'ємно та майстерно виткала образ видатного польського композитора – людини непростої долі... Галичина стала його домівкою та останнім прихистком. Тут кохав, творив, дивував оточуючих і дивувався світом...

Для широкого кола читачів.

Як пахне липа! Регіна¹ відчинила вікно – а там зморене спекою місто.

Піт струмками стікає з утомлених тіл; шугають блискучі автівки (їх стало більше, ніж доріг!); вип'явши овали, шпацерують сміхотливі дівчата, щось мовлять до них дівообразі юнаки з карочематами на устах, посміхаються з рекламних щитів лукаві політики, а на все це

юродиво зирять безхатки, вмостившись просто на кам'яному хіднику та виставивши жебруці долоні.

Звідки запах липи? Регіна, пригнічена реальністю, зачинила вікно і сіла до стола. Пальці звично пробігли клавіатурою ноутбука й зависли в повітрі. Хтось стояв за її спиною! Регіна здригнулася.

– Ти чого? – почула альтовий голос й обернулася.

Це був Ярема Винник, завідувач відділу тижневика, в якому працювали разом не один рік. Він тримав у руках популярний журнал і кілька гілочок липи, що пахли на весь кабінет.

– Звідки... Ти? Ох-х... Зрозуміло! Це ти!

Регіна немов виплутувала себе з тенет уяви. Спостерігаючи за тим, Ярема всміхнувся.

– Це я! А це – ти! І ось тобі завдання.

Він простягнув букетик липового цвіту.

– Поїдеш на Зборівщину до Кароля Ліпінського.² Я з редактором узгодив.

– До Ліпінського? Але ж це дев'ятнадцяте століття!

– Правильно, дев'ятнадцяте. Завдання саме для тебе – живеш уявою, як ніхто, літаєш у майбутнє, зникаєш у минулому.

– Може, ти й мітлу бачив, на якій літаю? – насмішкувато запитала Регіна.

– О, я б хотів побачити, та вона за такою пеленою цнотливості, що ти постаєш у моїх очах ангелом.

Регіна посмутніла.

– Ярчику, ти хороший друг. Скажи мені, будь ласка, якщо я ангел, тоді чому мені являються лише темні прояви буття?

– Наприклад?

Вона повільно підійшла до вікна й знову відчинила його.

– Що бачиш? – запитала, сподіваючись, що і Ярема зауважить гротескні картини міських буднів.

А він лиш глянув, відразу прояснів на лиці.

– Гарна ж дівчина пройшла! І... пахне домашньою ковбасою, і... сонце. Файно! Якого ще чорта хотіти?

Обидвоє засміялися.

– Щасливий ти, Яремо, – мовила Регіна і нагадала про справу: – Ну, конкретизуй завдання. До Львова знову приїжджає делегація з Радзині

чи з Вроцлавської музичної академії імені Кароля Ліпінського?

– А що? Цілком можливо, ми ще не раз зустрічатимемо таких гостей у нашому місті. До речі, твій минулорічний репортаж про урочистості на честь композитора Кароля Ліпінського у Львівському оперному був дуже вдалий. Та на часі здійснити більший проект. Напиши про маестро книжку.

– Яким та Роман Гораки у документальній повісті «Скрипка для Ліпінського»³ сказали майже все. Сам знаєш, Роман Горак – сумлінний дослідник.

– Краєзнавець Гаврило Чернихівський – теж, і музикант Андрій Юркевич, і поет Григорій Радошівський, і такі відомі дослідники, як Петро Медведик, Богдан Мельничук, Ігор Дуда, Тарас Коковський.

– Перевіряєш, чи я пам'ятаю все, що опрацювала, готуючись до зустрічі з вроцлавською делегацією?

– Став би марнувати час!

Ярема замовк і пильно глянув на аркуші друкованого тексту, що лежали біля ноутбука.

– Що це? – запитав і, не чекаючи дозволу, схопив листок зверху. – Дослідження Бахталовської з Прикарпатського університету?⁴

– Яремо, не хапай! – Регіна забрала аркушик з його рук і поклала на місце. – Нічого не бери з мого стола. Надумав господарювати на чужій кухні?

– Зовсім ні, я ж і сам не люблю, коли втручаються у творчий процес. Але, бачу, тема тобі не байдужа.

– Дивує ось що: доля віртуоза-скрипаля і досі хвилює багатьох. Недавно Українське радіо транслювало радіовиставу «Рондо Кароля» у постановці народної артистки України Наталі Сумської. Музика і голоси акторів зробили мистецьким, здавалося б, звичайний репортаж.

– Отож! І переконувати не треба – тема хвилює, значить, треба писати книжку. Я приніс цікаву статтю про картину Іллі Репіна «Слов'янські композитори»⁵, на ній зображено і Кароля Ліпінського.

– Можна до безконечності вивчати джерела, виловлювати щось у мережі, та мене може зупинити тільки *мій Кароль*.

– Саме так! Нарешті зрозуміла завдання. Безперечно, є чимало вражаючих фактів про великого маестро. Все сказати неможливо – це

по-перше. А по-друге, варто сказати не *що*, а *як*. Наш проект буде особливий. Бібліотека тижневика користується попитом. Репортажі з уяви будуть як гарячі пиріжки, а потім складуть книжку.

– Пиріжки, що ними хтозна чи смакуватимуть? Мені такий матеріал останнім часом не йде – збиваюся на стереотипи. Облиш, Ярчику, і пошукай когось іншого.

– Такої химерної, як ти, не надибаю. До речі, може, погломонівши з Ліпінським під кронами пахучих лип, ти відпустиш свій песимізм назавжди. Знаєш, чому жінки – хронічні песимістки, а чоловіки – хронічні оптимісти?

– Знаю. Вам би їсти, пити та добре походити, а ми перфекціоністки навіть в елементарних потребах.

– Еге ж, якби твоя воля, люба моя, ти б і до виходка крила вчепила. А мені головне, щоб він не смердів і мав евровид. Не шукай за вікном дива – там звичайне життя, що ховає прекрасні пориви. І прекрасні душі, май на увазі! Ось, маєш зачіпку, тож готуйся до відрядження.

Ярема поклав на стіл журнал, а гілочки липового цвіту поставив у склянку й долив води.

– Яремо, вода ж газована! – обурилася Регіна, забравши пляшку з Яреминих рук.

– У тебе на столі? Ніколи не повірю! Ти навіть не пам'ятаєш, скільки часу вода тут стоїть і коли відкоркована. Вона ж тобою намагнічена! Таку можна грудним дітям замість материнського молока давати.

Регіна, сміючись, обняла Ярему.

– Ну, хто б мене до життя повертав, якби не ти!

Йому було приємно.

– Працюй! А я піду і потім знову повернуся, щоб це почути.

Приміщення популярного тижневика мало багато комірок, які нагадували чарунки для меду. Переважно так і було: офіс гудів, мов вулик, і кожна бджола несла свій взяток. Журналісти метушилися біля входу, бігали вузькими коридорами, перемовлялися на ходу; і справи вирішували, і сперечалися теж у русі. Та, опинившись кожен у своїй комірці, затихали, зосереджені на важливому перетворенні зібраних фактів у конкретну статтю чи репортаж, що, наче мед, мусили мати тільки їм притаманний смак.

Регіна любила цей момент ритуальної тиші, коли великий редакційний вулик чаклував над випуском чергового номера. У вухах ще лунав альтовий голос Яреми – усмішка не сходила з її лиця. Навмання розгорнула журнал. Читати не стала – натомість продовжувала віртуальну розмову з Яремою. «Оце так слов'янські музиканти!» – «Взагалі-то, назва полотна – «Слов'янські композитори» і написав його Репін на замовлення підприємця Порохщикова». – «Як спало на думку нашому геніальному Ріпі писати таку картину?» – «Потребував грошей». – «Тисяча п'ятсот рублів – то були гроші?» – «Так, особливо для молодого художника». – «Чому Кароль Ліпінський у самому кутку картини?» – «Зате російські музиканти на передньому плані. Слов'янофільське лицемірство московитів тут очевидне. Та попри те картина й справді гарно написана, тож мала успіх у відвідувачів ресторану «Славянський базар». – «Чи збереглося полотно?» – «Авжеж, і прикрашає хол Московської державної консерваторії». – «Добре, що музику не можна прибити до стіни». – «А слово – тим паче. Оціни, Регіно, писати про музиканта – таки вдячна справа».

Регіна згорнула журнал і пішла блукати вулицями Львова⁶ у пошуках Кароля Ліпінського. Так, мусила з ним зустрітися тут, у рідному місті. Колтів⁷ поблизу Золочева теж треба відвідати, адже з родиною композитора це село тісно пов'язане. Вірлів⁸ на Зборівщині, де похований Кароль Ліпінський, буде останнім у цій мандрівці. Такий план склала для себе журналістка.

Місто гомоніло, однак Регіна не прислухалася. Коли все таке звичне тобі, то, здається, навколо тиша. Мовчали старі кам'яниці, і Домініканський собор, і навіть бруківка під ногами, – мовчали, але не німували. Регіна йшла й відчувала енергію бурхливих пристрастей і старечу втому, легкий поступ праведника і шпортання ката. Напруга відчуттів зростала – Регіні вже несила тримати на тендітних плечах вагу чужих доль, що мали розмах античних трагедій. Швидко забігла до кав'ярні і побачила там – Кароля! Він усміхнувся на сколошканий вид Регіни і замовив ще філіжанку кави.

– Сідай, Регіно, тут тебе ніхто не знайде. Я подбав, щоб усі привиди минулого сховалися у Пороховій вежі і не туманили тобі очей.

– Але ж це неможливо! Вони живуть у моїй уяві.

– Залиш тільки щасливих і веселих, бо решта наганяють аж надто багато смутку на таких розумних жінок, як ти.

– Треба бути дурною?

– Треба бути щасливою, Регіно, а для цього інколи прикидатися дурненькою.

– Дивна порада від маестро.

– Порада на відстані часу, вивірена століттями.

– Хіба ти не страждав, Кароліу?

– Страждав. Та нащо передавати це через віки, як спадкову хворобу?

Хай люди навчаться жити світло.

– Навіть коли війна?

– Роби щось для перемоги добра і правди.

– А коли голод?

– Візьми у Бога п'ять хлібів і дві риби.

– Зруйнували твій дім?

– Відбудуй знову.

– Коли обікрали душу?

– Нарубай дров і зігрійся. Оптимізм зароджується з видимої безвиході. Головне – щось дуже любити.

– Що любив так спасенно ти сам?

– Музику!

Кароль взяв до рук скрипку. Запанувала тиша. Поступово звідусіль наростали звуки, і так само поступово віддалялася від Регіни постать музиканта. Жінка побачила у ротонді величезну прозору капсулу, в якій відбувалося щось неймовірне. Кароль загравав – і світ довкола змінився: зазеленіли дерева, буйнула догори трава, барвисто замайорили квіти. Регіна припала до самого скла капсули, як у дитинстві до віконної шибки, і спостерігала. Кароль віртуозно креслив смичком повітря. Мелодія долинала до Регіни згори. Зненацька гармонійне звучання нагло перекреслили різкі звуки. У цій божевільній какофонії чути було, як зойкнув Кароль. Смичок випав йому з рук, ноги підкосилися. Розп'яттям лежав музикант на доріжці, а навколо згущувалася темрява, потім чорна ніч цілком поглинула скрипалю.

Не встигла Регіна прийти до тями від побаченого, як капсула у ротонді зрушила з місця. Вона крутилася за сонцем і поступово

рожевіла. У світанкових променях відкрилась інша картина.

До ошатного будинку зайшов маленький хлопчик. Усе відбувалося швидко, як у віртуальній грі. Причинивши двері, хлоп'я несміливо наблизилося до високого кремезного чоловіка, що грав на кларнеті.

«Це ж, певна річ, маленький Кароль! Таким його зобразив Рейхан-старший⁹ на відомому портреті. А кларнетист, без сумніву, його батько Фелікс»,¹⁰ – здогадалася Регіна.

Тамувала подих. Видиво захопило її цілком. Дивилась і слухала.

Чоловік перестав грати і мовчки спостерігав за сином. Чоло його збрижилось у задумі. Збоку відчинилися двері, до кімнати тихо ступила жінка, поставила на стіл тацю з фруктами. «Ну, неважко здогадатися: це мама Текля»,¹¹ – усміхнулася Регіна і тут же осмикнула себе, бо почула голос малого Кароля.

– Тату, чому ви так пильно на мене дивитесь? – запитав хлопчик.

Мати іронічно зауважила:

– Татко хоче упізнати себе.

– Себе? – трохи сердито перепитав Фелікс і пафосно додав: – Ні, я бачу більше. Наш син перевершить усіх і піде далі, ніж я! Ну, Каролю, а чого ти навчився на віолончелі?

Тепер уже незадоволено озвалася мати:

– Вартувало б зважити, чи втримає Юзек таку велику скрипку!

Та батько не вагався:

– Втримає! Кого Бог позначив талантом, мусить відробляти у поті чола.

– Ти забираєш у нього дитинство!

– Зате даю майбутнє!

– Заради слави?

Фелікс мовчки присів на софу і пильно глянув на сина.

– Ну, маленький добродію, що скажеш?

Кароль зиркнув на маму і промовчав. Він цілком розгубився.

– Гм... – ледь усміхнувся Фелікс. – Мовчиш? Важка задача. Тоді вгадай: заради слави, грошей чи... музики?

– Музики... – луною відповів Кароль, взяв зі стола скрипку і заграв. Що таке гроші і слава, розуміють тільки дорослі. Батьки замилувано дивилися, як син пускав по струнах смичок, видобуваючи чарівні

звуки. Мелодія була живою, вона усіх надихала. Фелікс захоплено мовив до Теклі:

– Ти послухай, які тони! Це ж сама душа говорить!

На що мати озвалася:

– Ой, так! Чиста душа...

Опустилась на софу і склала руки, мов до молитви.

– Ти наше маленьке янголятко! – промовила з гордістю. Феліксу ж зауважила: – Бачиш, не треба йому віолончелі!

– А пружність пальців? Їм конче дати роботу! А втім, маєш рацію, Текле. Трохи повправляється – і досить з нього віолончелі! Бо скрипка – то таки його.

Фелікс вийшов з кімнати – Кароль опустив смичок. Текля занепокоєно глянула на сина.

– Каролю, що тобі є?

– Нічого, мамо. Хіба ти сама не чуєш?

– Що, сину?

– Тут багато звуків. Вони роблять мене легким.

Підбіг до матері й прошепотів:

– Знаєш, мамо, коли я стою, то слухаю небо, а коли іду – чую землю. Мені ті звуки аж от сюди западають, – він показав на груди, – і штовхають зсередини. Я мушу грати, бо інакше вони проколють мені ребра!

Мати зітхнула:

– Химеро ти моя... – погладила хлопчика по голові й ледь торкнула смичок в його руках. – Ну, то грай...

Знову промовляла скрипка, потім зазвучав цілий оркестр.

Регіна розплющила очі. Навпроти сидів Кароль і насмішкувато спостерігав за нею. Жінка кліпнула очима.

– Я заснула?

– Ну, не зовсім щоб, але дрімала і марила десь з півгодини.

– Жартуєш?

– Анітрохи. Однак мене це забавляло. Міцна кава зазвичай бадьорить, а для тебе вона як снодійне.

– Бачила тебе маленьким, Каролю.

Він засміявся.

– Я ніколи не був маленьким.

– Хіба таке можливо?

Кароль зітхнув:

– Спитай у мого батька.

– Краще ти сам про себе розкажи, – попросила Регіна.

– Я розповім тобі про місто, яке любив не менше скрипки. Хочеш побачити мій Львів, Регіно?

Вона кивнула: авжеж!

– Глянь сюди!

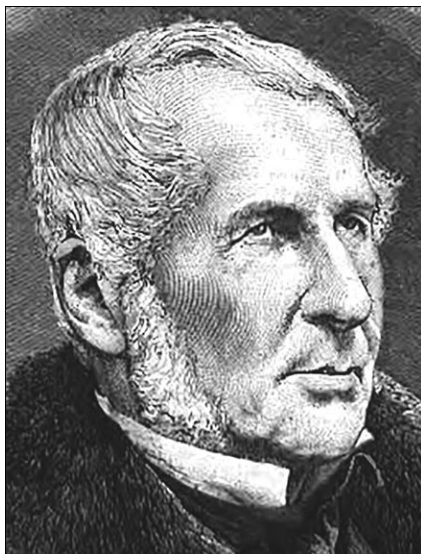
Підійшов до вікна і відслонив порт'єру. Та замість вікна Регіна побачила двері. Кароль їх відчинив – війнуло холодом! Музикант витяг із-за пазухи кашне й обтулив шию. Регіна холоду не відчувала зовсім.

TROIS
CAPRISES DE CONCERT
dans un style dramatique
pour le
Violon seul
Composés à Vienne
par
M. le Chevalier
FRANÇOIS MORLACI
Premier Maître de Chapelle de Sa Majesté
le Roi de Bavière
Charles Lipinski
Opus 47
Propriété de l'Éditeur

N°7679. —
Écriture dans le système de l'Échelle. — Prix f. 2.30 c. M.
— f. 1.16 gr.

Vienne chez J. B. Haslinger.
Marchand de Musique et de la Cité, etc.
en 1846.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ